

Szentgyörgyi László

A vállalkozó

Parmezán úr vállalkozó, vagy legalábbis annak tartja magát. A vállalkozókra jellemző tulajdonságok – találékonyság, ötletesség, a kínálkozó lehetőségek felismerése, a célok konok követése – azonban idegenek tőle, s ha nyomokban meg is volna benne valamelyik, akkor igencsak eltorzult, a nevetségesség határát súroló formában... Fukarsága viszont mesébe illő. Nem is a Lermontov-művet, hanem az örök Molière egyik komédiáját, A fősvényt juttathatja eszünkbe.

Tagadhatatlan: a fősvény kórképe jellemzőbb rá, mint bármi más. A haszonlesés, a vagyonszerzés, a gyanakvás, a szorongás és főleg mindezek elmaradhatatlan következménye, az elmagányosodás a karakter legfőbb jellemzői. A mindenáron való meggazdagodás vágya vezérli minden léptét, de ez csak visszataszító garaszkodásban, olcsó ravaszkodásban, önmaga sajnáltatásában merül ki. Élete minden napja a pénz körül forog, érte mindenre képes. Az ilyen alakra mondja a népi bölcsesség, hogy kitolná a kecskét is a hegyre egy garasért.

Parmezán úr kimondhatatlanul hiú ember, emellett meglehetősen büszke neveltetésére: minden alkalmat megragad, hogy görögkatolikus papként szolgáló apjának példájára terelje a szót. Nem felejt el soha megemléteni, hogy az öreg a rendszer áldozata volt, aki megtagadta, hogy átálljon a kommunista hatalom által államval-

lás rangjára emelt ortodox egyházba. Tettének következményeit élete végéig méltóságteljesen viselte: miután egyházát betiltották, előbb szakképzetlen munkásként, majd kishivatalnokként volt kénytelen munkát vállalni, ily módon biztosítva családjáé egzisztenciáját.

A papfiú a múlt század hatvanas éveinek derekán cseperedett középiskolás korba, azokban az években, amikor lazult valamicskét a diktatúra, s az oktatásban is az enyhülés jelei mutatkoztak.

– Szüleink szigorú erkölcsi normák szerint éltek, e szerint neveltek minket, gyerekeket is – mesélte mindannyiszor, amikor alkalma nyílt rá. – A szigorú vallásos nevelésnek sokat köszönhetünk, erkölcsi tartást, hosszútűrést, valamint reményt adott nekünk a legnehezebb időkben is – dicsekedett.

Német nyelvű középiskolába járt, apja úgy gondolta, hátránya nem, csak előnye származhatik abból, ha az állam hivatalos nyelvén túl egy másikat is megismer. A kisvárosnak számító közép-erdélyi települést akkoriban még szép számban lakták szászok, a kitelepedési hullám épp csak beindult. A fiatal Parmezánnak nem esett nehezére a Goethe nyelven való tanulás, a szász dialektust már gyermekkorban, az utcán elsajátította. Mondhatni: ráragadt. Barátai között is voltak néhányan, akiknek ez volt az anyanyelve.

– Érettségi után azonban szétszórt minket a sors, megszakadtak a korábbi baráti kapcsolatok, egy-két kivételtől

eltekintve szinte mindannyian kívándoroltak – emlékezett a régi időkre.

A jófejű fiatalember a műszaki egyetemen szerzett gépészmérnöki képe-
sítést. Kihelyezéskor a Maros-parti település volt a szülővárosához legközelebbi hely, ahol szabad állást hirdettek, magától értetődő volt, hogy ezt választotta. Egy jó nevű, többnyire exportra dolgozó gépgyárban dolgozott egészen a '89-es politikai változásokig. Itt alapított családot, felesége a helyi teátrum frissen alapított román tagozatának volt kezdő színésze. Az asszony nem vitte sokra a pályán, legfennebb epizód szerepeket bíztak rá, vagy azt sem. Lassan belefásult a mellőzésbe. A férj is érzékelte, hogy a nő talán nem való a pályára, ezért, különösen a rendszerváltozás után, szorgalmazta, hogy próbálkozzon valami mással, ami legalább anyagi haszonnal jár. Pénzüik volt hozzá, ezért az asszony virágüzletet nyitott: kezdetben, míg bele nem unt, maga kötötte a virágcsokrokat, a férj pedig a beszerzést, kiszállítást bonyolította.

Gyereük nem született, amiért a későbbiekben a férfi kizárólag a feleségét okolta. Meg sem fordult volna a fejében, hogy akár benne is lehetne a hiba. Kapcsolatuk idővel kihűlt, már csak a megszokás, a látszat fenntartásának kényszere tartotta össze őket. Parmezán úr szüleit még a Csau-korszak idején magához szólította az Úr. Anyósa a szomszédos megyeszékhelyen lakott, a matuzsálemi életkort megélt öregasszony állandó gondozásra, felügyeletre szorult, de összeférhetetlen természete miatt gyakran maradt magára. Ilyenkor a férfi újra és újra – a szövegen sosem változtatott – meghirdette a gondozói állást.

Parmezán úr, öntelt és hiú ember lévén, minden jelentkezőnek eldicsekedett kiváló neveltetésével, nyelvtudásával, szakmai múltjával, de ígéreteit soha nem tartotta be, állandó gyanakvásával, ellenőrzéseivel zaklatta a gondozókat, azok hamar megelégtették ezt, és felmondtak vagy szó nélkül leléptek. Az öregasszony pedig újra magára maradt. Ilyenkor az asszony hazaköltözött anyjához, ameddig férje újabb gondozót nem talált. Nem volt könnyű feladat, különösen amióta elterjedt a híre a fickó nehéz természetének, öszszeférhetetlenségének.

– Nem csodálkozom, hogy ide jutott a világ, ha mindenki kerüli a munkát, az azzal járó fáradságot, a pénzt viszont igen szeretik – jegyezte meg Parmezán, ahányszor csak alkalma adódott rá.

A rendszerváltás előtt a neves gépgyárban mérnökként dolgozott, azokban az időkben a végzettsége és beosztása biztosította társadalmi státus volt az, amire módfelett büszke volt. És amit ki is használt, már amennyire az adott körülmények között erre lehetősége adódott.

– Állandó bejárásom volt a gyári kantinba, ahonnan szert tehettem a legszükségesebb élelmiszerekre – hozta fel egyszer vállalkozói rátermettsége korai bizonyítékaként. – Nem beszélve arról, hogy útlevelet is akkor kaptam, amikor kértem – tette hozzá büszkélkedve. Arról mélyen hallgatott, hogy épp emiatt suttozták a háta mögött, hogy esetleg a Securitate embere lehet.

Aztán jött a rendszerváltás, a privatizálási láz, s egyebek mellett elvitte a gépgyárat is. Parmezán úr tevőlegesen részt vett a gyár szétverésében, azaz a magánosítás feltételeinek megteremtésében, sőt maga is azok közé

tartozhatott, akik – a hóhérmunka elismeréseként – szinte ingyen tulajdonossá válhattak. Miután a vezetők széthordtak mindent, ami egyáltalán mozdítható volt, az egykori szocialista ipar gyöngyszemét áruba bocsátották. Gyorsan került rá vevő: egy hasonló termékeket gyártó olasz cég vásárolta meg, s számolta fel így rövid idő alatt a konkurenciát, majd adta tovább az üres termelőcsarnokot, amelyben ma bevásárlóközpont működik.

Emberünk jelenleg panziót működtet, első látásra nem is olyan rosszat... Legalábbis ami a felszereltségét illeti. Csakhogy beteges fősvénysége igen negatívan hat a szolgáltatás minőségére. A „takarékos” vállalkozó többnyire lejárt szavatosságú élelmiszerekkel traktálja vendégeit. S még így is kinézi azok szájából a falatot, amikor asztalhoz ülnek. Családtagjaival sem bánik szelídebben. Rossz nyelvek szerint egy alkalommal a megkukacosodott müzlit csomagoltatta fel anyósának, aki amúgy is olyan öreg, hogy nem látja, mit eszik. Hát ilyen ember ő, aki előszeretettel hivatkozik szigorú, vallásos neveltetésére.

Mindez nem gátolta abban, hogy ingerülten utasítsa ki az izraeli turistacsoport tagjait, amikor azok alkudozni próbáltak a szállás árát illetően. Arra hivatkoztak, hogy az egyik felkínált szobában förtelmes bűz terjengett, amit a véletlenül nyitva felejtett ablakon becsapódó nyári eső által eláztatott s rothadásnak indult gyapjúszőnyeg gerjesztett.

– Nyomorultak, ti feszítettétek meg Jézust! – ordította az emberszereteté-

vel kérkedő panziós, s a szó szoros értelmében kikergette a „betolakodókat” birodalmából. Azok pedig bepanaszolták a goromba frátert a követségén. Az eset csak azért maradhatott következmények nélkül, mert sikerült a szokásos módon „elsimítania” az ügyet.

Parmezán úr úgy érezte, többre képes – önbizalomban nem szenvedett hiányt –, ebből következően úgy gondolhatta, többet is megengedhet magának. E feltételezést tett is követte: építkezésbe kezdett. Úgy tervezte, a panzió egyik emeleti lakrészéből, amelyben feleségével évekig laktak, egy hatszobás emeletes vityillóba költöznek. Az építőanyagokat mindmind a panzió kiadásaként könyvelte el, az áfát pedig annak rendje és módja szerint vissza is igényelte. Ezt úgy hívják: adócsalás.

Csakhogy számításaiba ezúttal hiba csúszott: egyik alkalmazottja, mivel valamilyen mondvacsinált ürüggyel visszatartott a fizetéséből, feljelentette a pénzügynél, a munkaügynél, meg ahol még lehetett. Az ellenőrzések egymást követték. A hetekig tartó vizsgálat során az ellenőrök aprólékosan átböngésztek mindent, de mindent, s a feltárt szabálysértések miatt tetemes bírságokat róttak ki.

Parmezán úr kétségbeesetten próbálta elkerülni az elkerülhetetlent. Megmozgatott mindenkit, akit csak lehetett – barátot, ismerőst, ismeretlent –, mindhiába: a csődöt nem sikerült elkerülnie.

Da capo: Parmezán úr vállalkozó, vagy legalábbis annak tartja magát...